

Dubravka Ugrešić i Davor Konjikušić: *Tu nema ničega!* (Multimedijalni institut, Zagreb 2020.)

piše Katarina Luketić

Toplice, terme, javna kupatila, mjesta žive i mrtve vode, bolesti i izlječenja, starosti i pomlađivanja, prepoznatljiv su književni topos Dubravke Ugrešić. U češkim toplicama odvija se poglavlje njezina romana 'Baba Jaga je snijela jaje' i tamo se tri babe: Beba, Pupa i Kukla, revitaliziraju prije svog puta bez povratka. Ni u jednom domaćem romanu nisu ta *bapska posla* i *vještičarenja* tematizirana tako duhovito i feministički originalno kao u 'Babi Jagi'. Ni u jednom romanu nije tako književno dojmljivo navještena opasnost od preobrazbe nekog *mjesta* u *nemjesto* – prostora s identitetom i poviješću u prostor anonimnosti i otuđenja (po Marcu Augéu). Naime, prenamjena toplica u wellness centre, ljekovitih u *spa* strukture, odražava dobro identitetska pomicanja i dezorijentiranost u post-postmodernom dobu.

Toplice su središnji topos i nove knjige Dubravke Ugrešić 'Tu nema ničega!', nastale desetak godina nakon romana i pisane ne u fikcionalnom, već u autobiografskom i reportažnom fonu. Riječ je o dužem eseju sastavljenom od dvadesetak fragmenta koji se upisuju u isti značenjski registar, tj. ispisuju jedan preko drugoga u formi palimpsesta. Strategija u kojoj se šarene krpice ušivaju jedna u drugu / *preko* druge stvarajući elegantnu tekstualnu teksturu, specifičnost je poetike Dubravke Ugrešić. Na taj su način građeni njezini najbolji eseji i romani: pisanje tu ne teče kao jednolični mlaz kad otvoriš slavinu, nego je uvijek montirano i u sebi kontrirano.

Sama autorica često posjećuje toplice i u njima se osjeća 'kao antropologinja na tajnom zadatku'. U izolaciji od spektakla vanjskog svijeta čula se izoštravaju i pore otvaraju pa upijaju brojna stvarna i metaforička isparavanja. A upravo iz topličke vizure pruža se dobar vidik na postsocijalističku pustoš: ruševne gradove, devastirane spomenike, uništene memorije i nacionalističke derneke koji odzvanjaju ogoljenim okolišem. U kontemplativnoj kupelji jasnije se osjeća melankolija propuštenih postjugoslavenskih revolucija i tuga prostora koji se prazni od sjećanja, povijesti, ljudi, radosti. Poluprazan toplički hotel u Topuskom, uništen Bakićev spomenik Ustanku naroda Banije i Korduna, oronule kuće u Glini na kojima blistaju ploče s novim imenima ulica – znakovi su pored puta postsocijalističke pustoši. No Ugrešić ne staje na slikama *mrtve prirode* niti u suprotnosti s njima afirmira dinamičnu idilu zapadnog života. Štoviše, ona ukazuje na paralelne stvarnosti i simultane procese u kojima ultimativna vrijednost kapitala melje i balkanske periferije i zapadna središta. U istim prostornim ili vremenskim točkama ukrštavaju se tako izbjeglički koridori i turističke rute, autoričin posjet Petrovoj gori i megadogađaj kraljevskog vjenčanja, izložba jugoslavenske modernističke arhitekture u muzeju Moma i propadanje iste te arhitekture u stvarnosti.

Krovna metaforika praznine u eseju se stvara na poznati *ugrešićijanski* način: u svakodnevicu, usputnim i naizgled običnim anegdotama. Npr. u riječima službenika u turističkom uredu u Topuskom koji na pitanje o mjestu partizanske bolnice odgovara *Tamo više nema ničega*, ili onima jednog izbjeglice koji tražeći posao u Velikoj Kladuši posvuda čuje samo *Nema ništa!*, ili onima iz romske poslovice i mota knjige: *Nema dna*.

Nakon eseja, u knjizi slijedi serija fotografija Davora Konjikušića snimljenih na spomenutim lokacijama: u Topuskom, Banji Vrućici, Glini. Fotografova optika dobro odgovara autoričinoj – kadrovi pustih hotelskih interijera, zime u topličkom kompleksu, bazena i ljudskih silueta u pari, tableta na praznom stolu blagovaone. Distancirano, dokumentaristički, bez pomodne estetizacije postjugoslavenske periferije, nenametljivo i sugestivno, Konjikušić svojim foto-esejom vizualizira te prostorno-identitetske praznine.

I dok su fotografije ugođene s tekстом, dotle je način na koji je sve upakirano u artefakt knjige promašen. Knjiga je tiskana sa spojenim stranicama imitirajući poznati francuski uvez, s time da za

čitanje ne treba stranice razdvojiti nožem za papir, jer unutra – pogađate – *nema ničega*. Dodatno dizajnersko podcrtavanje krovne metafore knjige sasvim je nepotrebno i predstavlja primjer ponavljanja i zagušenja kao odlika lošeg stila (ono kad imate vazu s cvijećem na stolu, pa sliku s tom vazom na zidu, a na toj slici sliku istoga). Uz to, imena autora nisu dovoljno vidljivo pozicionirana na naslovnici, dok su u tekstu bez unutarnje logike pojedine sintagme markirane zeleno. Sve to stvara dojam da je knjiga – ma koliko djelovala minimalistički moderno – predizajnirana. Tako skockani, tekst i fotografije jednostavno ne *dišu* onako kako to kvalitetom zaslužuju. ■